

AZ INNOVATÍV ÖTLETEK FELHASZNÁLÁSÁT GÁTLÓ SZERZŐDÉSEK AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

Összefoglaló *David G Hugley Contracts Restricting the Use of Ideas* című előadásáról

Készítette: Orosz P. Gábor

David Hugley *Contracts Restricting the Use of Ideas* című előadása két amerikai szerződési jogi tendenciát elemez, amelyek mára egyre erősebben gátolják az új ötletek szabad felhasználását, és ekként a technika fejlődését.

Az egyik, az előadás első részében bemutatásra kerülő ilyen tendencia a titoktartási megállapodások indokolatlanul széles körben való alkalmazása.

A titoktartási megállapodások elsődleges célja nem más, mint hogy biztosítsák azt, hogy az a fél, aki a másik bizalmas üzleti információjáról jogszerűen tudomást szerez, ne tehesse közhírré ezeket az üzleti titoknak minősülő és ekként vagyoni értékkel bíró adatokat. Az ilyen tárgyú szerződések a mai amerikai üzleti élet mindennapos részévé váltak és legtöbbször már akkor aláírásra kerülnek, mielőtt a felek egyáltalán személyesen találkoznának egymással annak érdekében, hogy egy esetleges adásvételi, vállalkozási, vagy más szerződés részleteiről tárgyaljanak, vagy mielőtt az egyik fél belépne a másik irodaépületébe vagy üzemébe.

A titoktartási megállapodások mindenekelőtt meghatározzák, hogy a felek mit tekintenek bizalmas információnak, valamint azt, hogy ezen információk kapcsán az azokról tudomást szerző felet milyen kötelezettségek terhelik.

Amennyiben a bizalmas információk szerződéses definíciója túlzottan általános (minden annak minősül, amiről a felek szót ejtenek, vagy amit az egyik fél a másik üzemében lát vagy bárkitől hall), illetve ha a tudomást szerző fél kötelezettsége nem csupán a titkok megtartására terjed ki, hanem arra is, hogy saját üzletmenetében tartózkodjék azok bármilyen módon való felhasználásától, a szerződés könnyedén az új ötletek hasznosulásának gátjává válhat.

Előfordulhat például, hogy egy cég azért gondolja meg kétszer is, hogy egy újonnan kifejlesztett, innovatív terméket piacra dobjon-e, mert fennáll a veszélye annak, hogy a korábbi évek során aláírt esetleg több száz titoktartási megállapodás valamelyike alapján egy másik cég arra hivatkozással perelje be, hogy az új termék – még ha közvetve is – de az általa annak idején közölt információkon alapul. Az ilyen perek ma rendkívül gyakoriak Amerikában.

Különösen nehéz helyzetet teremt a bizonyítás szempontjából, ha a felek közti megállapodás azt tartalmazza, hogy minden üzleti információ, műszaki adat, rajz stb. bizalmas információnak minősül, ráadásul utólag nem rekonstruálható, hogy a felek annak idején miről beszéltek, vagy az egyik mit látott, hallott a másik irodájában, laboratóriumában vagy üzemében.

Az előadás második része a szoftver licencia megállapodásokkal kapcsolatos jogi szabályozást és gyakorlatot mutatja be az Egyesült Államokban, ahol a szoftver előállítók eredetileg szerződésekkel védtek jogaikat, mert a Kongresszus és a bíróságok bizonytalanok voltak a tekintetben, hogy a szoftver egyáltalán alkalmas tárgya-e a szerzői jogvédelemnek.

A szoftver értéke annak használhatóságában rejlik. A szoftver egy tárgyi kódrendszer, nem pedig egy egyedi alkotás funkció nélküli, de kifejezésekkel teli elemekkel; éppen ezért tűnt kétségesnek a szerzői jog alkalmassága a jogvédelem tekintetében, minek folytán a szoftvergyártók szerződéses védelmet voltak kénytelenek keresni termékeiknek. A konkrét megrendelőre szabott programoknál olyan megállapodások voltak használatosak, amelyek alkuelemet is tartalmaztak, míg a tömeges piaci értékesítésre szánt programoknál az alku hiányzott, és az ún. shrink-wrap szerződéseket használták. (A szó eredeti jelentése zsugorfólia, amely a szerződésnek a csomagoláson való elhelyezésére utal).

Az 1976-os szerzői jogról szóló törvény (Copyright Act) szerzői jogi védelem alá vonta a szoftvereket. Ezután fokozatosan kezdett kiépülni a szoftverek védelmét célzó bírói gyakorlat. Ma az Egyesült Államokban a szerzői jogról szóló törvény az elsődleges jogforrás a szoftverekre vonatkozó szabályozás tekintetében, de nagy számban vannak jelen a shrink-wrap szerződések is.

Az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága a Sony Corp. of

America v. Universal Studios Inc. eset kapcsán kifejtette, hogy a szerzői jogvédelem célja, hogy megtalálja az egyensúlyt a szerzőnek a mű megalkotásával keletkező jogának védelme és annak értékesítéséhez fűződő érdeke, valamint a társadalom konkuráló érdeke között, ami az új ötletekhez való szabad hozzáférés igényében testesül meg.

A programozó a programot egy ún. forráskódban írja, amely csak az ember számára olvasható. A fordítóprogram lefordítja a forráskódot egy ún. tárgyi kóddá, ami csak gép általi olvasásra alkalmas.

A kereskedelmi programok csak a számítógép által olvasható kódrendszer formájában kerülnek értékesítésre, ezért a szerzői jogvédelem önálló tárgyát nem képező elgondolások csak a forráskód származékának dekompilációján, azaz a visszafejtésen keresztül érhetők el.

Ezen cselekménynek a szerzői jog védelme alól történő kiemelése ugyanakkor kiegyensúlyozható az ún. *fair use* (rendeltestszerű használat) elvvel.

A *fair use* elvének szellemében a szoftver visszafejtése akkor jogszerű, ha felhasználási cselekményeket a jogszerű felhasználó vagy a szoftver példányának felhasználására jogosult más személy, vagy az ő megbízottjuk végzi. Az együttes működtetéshez szükséges információ a fenti pontban említett személyek számára nem vált könnyen hozzáférhetővé és a felhasználási cselekmények a szoftvernek azokra a részeire korlátozódnak, amelyek az együttes működtetés biztosításához szükségesek.

Az Egyesült Államokban a cégek – mintegy válaszként a *fair use* doktrinára, amely a szerzői jog keretén belül szabályozza a visszafejtés folyamatát – szerződéses kikötésekkel megtiltják szoftvereik visszafejtés útján történő felhasználását, méghozzá a már említett shrink-wrap szerződésekben.

A külső fólia eltávolítása után rögtön látható a legfontosabb kikötés, mely szerint műanyag csomagolást eltávolítva a szoftver végső felhasználója elfogadja a licencia szerződés feltételeit. Ezeket blanketta-szerződéseknek is nevezhetjük a tömeges előfordulásuk miatt. Az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága ezen blanketta-szerződések kikötéseit általában kikényszeríthetőnek minősíti. Tekintettel a visszafejtés tilalmára vonatkozó kikötésekre, ezekben

az esetekben ellentmondás mutatkozik a szerződés és a szerzői jog szabályozása között.

A *Bowers v. Baystate Technologies* eset kapcsán a másodfokú szövetségi bíróság kifejtette, hogy a blanketta-szerződés ugyan megtilthatja a szoftver visszafejtését, de a szerződésben szereplő kikötések nem mondhatnak ellent a szellemi alkotásokra vonatkozó szövetségi jogszabályoknak.

Mindemellett a hatékony verseny fenntartásához elengedhetetlen, hogy a jogszabályok a versenytársaknak lehetőséget biztosítsanak a már meglévő rendszerekkel kompatibilis szoftverek fejlesztésére. A visszafejtés művelete, pedig nélkülözhetetlen a kompatibilitás megvalósításához.

Az *Eichel v. Marsan* eset kapcsán a bíróság rámutatott, hogy ha egy szerző egy már meglévő alapgondolatot új módon dolgoz fel, vagy fejez ki, a szerzői jog biztosította védelem segítségével visszatarthat másokat attól, hogy az alapelgondolást eltérő módon valósítsák meg a későbbiekben. A fentiek miatt minden utóbb keletkező szerzői jog szűkíti a szabad gondolatáramlást és végső soron gátolja a technika fejlődését.

A gazdasági hatékonyság szempontjából közelítve, a különböző elgondolásoknak és koncepcióknak mindenki számára hozzáférhetőnek kellene lenniük, mert ezek az alap építőelemei a kreatitásnak és így az új technológiák kialakulásának. Ha a visszafejtés nem megengedett, a program funkcionális szerepe elvesz a szerzői jog védelme miatt.

A szerzői jog elsődleges társadalmi rendeltetése nem az, hogy az egyes alkotások szerzőit jutalomban részesítse, hanem az, hogy minél többen részesüljenek a tudásanyagból. Annak ellenére, hogy a szerzői jog bizonyos kizárólagos jogokat biztosít a szerzőnek, ugyanakkor a jog birtokosa nem használhatja ezen jogokat a közérdeket sértő módon arra, hogy a piacon versenyfölénybe és ellenőrzési pozícióba kerüljön, vagy ilyen pozícióját fenntartsa.

A szoftverek visszafejtésének tiltása a szerzői joggal való visszaélést és a trösztellenes szabályok megsértését is megvalósíthatja. A szerzői joggal való visszaélés doktrínáját a *Lasercomb America, Inc. v. Reynolds* esetben született döntés kapcsán körvonalazta először a bíróság. E szerint a bírói jog kifejezett védelmet biztosít szerzői jog-

gal való visszaélés esetén. A tényállás szerint a szerzői jog birtokosa a licenciaszerződésének kikötésében kizárta a szoftver fejlesztésének lehetőségét 99 évre. A bíróság azon álláspontra helyezkedett, hogy a fenti kikötéssel a Lasercomb túllépte a szerzői jogvédelem törvényes kereteit, a szerződési kikötéssel közérdeket sértett.

A trösztellenes szabályok megsértése iránti perben a fenti magartatás és eredmény mellett további tényállási elemekre is ki kell hogy terjedjen a bizonyítás, úgy mint a jelentékeny piaci erő fennállta, a tisztességes verseny sérelme, a verseny megakadályozására irányuló szándék stb.

A szerzői jogi védelemmel versenyellenes módon történő visszaélés állapítható meg az olyan licenciaszerződések esetén, amelyek a jogvédelem törvényes kereteit túllépve megakadályozzák a versenytársakat abban, hogy a programot kutassák, illetve egy adott szoftverrel való együttes alkalmazhatóságot kizárják.

A szerzői jog szövetségi szintű szabályozása mindig elsőbbséget élvez az egyes államok szabályaival szemben. Ugyanakkor az állami bíróság megállapíthatja, hogy egy adott licenciaszerződésben a kikötések eltúlzottak. Az ötven állam különbözőképpen áll hozzá az egyes szerződéses kikötések kikényszeríthetőségének kérdéséhez. A számítógépes információáramlás egységesítéséről szóló törvény egy törvénykezési modellt ajánl a szoftver-licenciaszerződések szabályozására, amelyet azonban mindeddig csupán két állam implementált.

David G. Hugley előadásában a gyakorló jogász szemszögéből mutat rá arra, hogy a mai amerikai gazdasági életben az üzleti információk, valamint a technika fejlődését szolgáló új elgondolások óriási vagyoni értékkel és ezért kiemelt fontossággal bírnak. Bizonyos esetekben azonban az azok védelmét szolgáló jogi eszközöknek a szükséges mértéken túlterjeszkedő, ha úgy tetszik rendeltetésellenes használata az új ötletek társadalmi kamatoztathatóságának gátjává válhat.